

פלוני עלי.

נשים ועבדים (3)(4), שישלמו לאחר שיתגרשו (5) או ישתחררו.

ג. **טומטום** (6)(7), [שהוא ספק זכר ספק נקבה מחמת שמקום זכרותו מכוסה בקרום], **ואנדרוגיניוס**, שיש בו גם אברי זכר וגם אברי נקבה, הרי הם **נודרין ונידרין** משום שיש להם שיווי כספי להמכר בשוק כעבד. וכמו כן טומטום ואנדרוגיניוס הרי הם **מעריכין**, שאומרים הרי עלי ערך אדם פלוני [שאינו טומטום ואנדרוגיניוס] ומתחייבים להקדש את ערכו האמור בתורה, אבל הם

ב. הכל — **נודרין** דמי אדם פלוני עלי להקדש, וחייבים לשלם את שוויו לפי מחירו בשוק כעבד.

והכל **נידרין**, שיכול כל אדם לומר על עצמו דְּמִי עלי וכן חבירו יכול לחייב עצמו בנדר בדמיו, כשאומר דמי פלוני עלי.

ובכללם —

כהנים, לויים וישראלים.

הרמב"ם היא שאין לעבד רשות לעבוד ולשלם מהשכר את הערך כיון שהוא שייך לאדון, אבל הערך ודאי חל וכשישתחרר צריך העבד לשלמו וכמבואר כאן במשנה.

5. כך פירש רש"י, **והתוספות** הוסיפו, שיתכן שישלמו מיד באופן שנתנו להם מתנה על מנת שאין לבעל רשות בה. אך הוסיפו התוספות, שאפילו אם כעת אין להם ממה לשלם, מכל מקום, **כותבים** עליהם מיד, ולא ביארו התוספות מהי התועלת בכתיבה זו.

וביאר **בעולת שלמה**, שבלי שטר לא גובים מהלקוחות אפילו בערכין, על אף שהיא מלוה הכתובה בתורה. אך כשכותבים הרי זה נעשה שטר, וגובים מהלקוחות משעת כתיבת השטר.

6. בבכורות [מא ב] מבואר בגמרא שאם נאמר שטומטום הוא ספק איש ספק אשה הרי יש ערך לטומטום.

ותמה הלחם משנה [פ"ד מאישות הי"א] על הרמב"ם שפוסק שם שטומטום הוא ספק איש ספק אשה ומכל מקום פוסק שאין לו ערך, וזה שלא כדברי הגמרא בבכורות.

7. בטומטום שביציו מבחוץ, כתב המנחת

כיון שרוב גוססים למיתה, והרי הוא כמת. ולא כתב הרמב"ם בפשיטות, כיון שאין לו שום שיווי להמכר.

ומוכח שסובר הרמב"ם שדמי אדם הוא דין מחודש, שנלמד מדין ערכין, ולכן היה צריך הרמב"ם לפטור מהטעם שהגוסס הרי הוא כמת.

3. כתבו התוספות, אף על פי שבכל מקום עבד כנעני דינו כאשה, אבל ערכו הוא כזכר, שאם לא כך היה התנא צריך לפרש שערכו כאשה.

ובשיטה מקובצת הביא מהרא"ש, שיש בתורת כהנים דרשה מיוחדת שערך עבד הוא כזכר. ובחידושי מהר"ש טויבש ציין לדברי התוספות [ב"ק פח א ד"ה יהא] שכתבו שהיקש עבד לאשה הוא רק לענין להחמיר עליו אך לא להקל, ואם כן, בערכין פשוט שדינו כזכר ולא ננקבה שהיא קלה יותר.

4. כתב הרמב"ם [פ"ב מניירות הי"ח]: נדר העבד או שהעריך, אין רבו צריך לכופו מפני שאין נפשו קנויה לו לא יחול עליו נדר עכ"ל. ולכאורה, כונתו שעבד שהעריך אין הערך חל. אך במשנה כאן הלא מפורש שעבד מעריך וכן פסק הרמב"ם [פ"א מערכין ה"ז].

וביאר בליקוטי הלכות [סוף נזיר], שכוונת